

ประวัติ เขตบางขุนเทียน

เขตบางขุนเทียน (อำเภอบางขุนเทียน) ได้ก่อตั้งมาเป็นเวลานานประมาณ 100 กว่าปีเศษ สันนิษฐานว่า ตั้งครั้งแรกในราวปี พ.ศ. 2410 สถานที่ตั้งของตัวอาคารมีผู้เล่ากันว่าใช้เรือต่อเป็นที่ทำการ จุดประจำอยู่ที่บริเวณปากคลองหวักระบือ แขวงท่าข้าม ในปัจจุบัน ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2437 ได้ย้ายมาสร้างตัวอาคารที่ทำการอยู่บริเวณสามแยกบางขุนเทียน (สามแยกคลอง) ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2452 บริษัททำเงินได้มาสร้างทางรถไฟ เริ่มจากจังหวัดสมุทรสาคร รถไฟสายนี้ได้ผ่านบริเวณวัดราชโอรสาราม เขตบางขุนเทียนจึงได้ย้ายที่ทำการมาอยู่ริมทางรถไฟ ในที่ดินของวัดราชโอรสาราม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อ ซึ่งขณะนั้นประชากรส่วนใหญ่มักจะอาศัยรถไฟมาติดต่อราชการเขต

ปัจจุบัน เขตบางขุนเทียนมีสถานที่ทำการใหม่ คือ ตั้งอยู่ริมถนนพระรามที่ 2 (ถนนชนบุรี-ปากท่อ) หลักกิโลเมตรที่ 6.25 ในท้องที่หมู่ 6 แขวงสามค่า ได้เปิดทำการเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2522 โดย ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พล.อ.เล็ก แฉวมาลี มาเป็นประธานในพิธีเปิด

ต่อมา มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และเพื่อเป็นการบริการประชาชน และดูแลความทุกข์สุขของประชาชนให้ทั่วถึง กรุงเทพมหานคร จึงมีคำสั่งให้ตั้งสำนักงานเขตบางขุนเทียน สาขา 1 (จอมทอง) ขึ้นอีกแห่งหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของสำนักงานเขตบางขุนเทียน โดยเปิดบริการประชาชนเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2532 และแบ่งใช้อาคารของโรงเรียนวัดมงคลวราราม เป็นที่ทำการชั่วคราว มีพื้นที่การปกครอง 25.724 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 4 แขวง คือ แขวงบางขุนเทียน แขวงบางค้อ แขวงบางมด และจอมทอง ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2532 เปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และตั้งเป็น 2 เขต คือ เขตบางขุนเทียน และเขตจอมทอง ทำให้พื้นที่การปกครองของสำนักงานเขตบางขุนเทียน เหลือ 155.432 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่การบริหาร 3 แขวง คือ แขวงบางบอน แขวงสามค่า และแขวงท่าข้าม ส่วนเขตจอมทอง มีพื้นที่การปกครองและพื้นที่การบริหารเท่ากับพื้นที่ที่แบ่งให้สำนักงานเขตบางขุนเทียน สาขา 1 (จอมทอง) รับผิดชอบดังกล่าวข้างต้น

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ในท้องที่เขตบางขุนเทียนนั้นมีคลองประวัติศาสตร์อยู่คลองหนึ่ง ปัจจุบันเรียกว่า "คลองสนามชัย" คลองสนามชัยนี้ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า สมเด็จพระศรีสรรเพชญ์หรือที่ประชาชนชาวไทยรู้จักกันทั่วไปว่า "สมเด็จพระเจ้าเสือ" พระองค์ทรงพอพระทัยในการเสด็จไปตกปลากระเทียมมาก และ

มักจะใช้เส้นทางคลองสนามชัย เป็นเส้นทางเสด็จผ่านไปทรงเบ็ดที่ปากน้ำสมุทรสาคร แต่ก่อนจะเสด็จไปถึงปากน้ำสมุทรสาคร พระองค์ก็ได้เสด็จพักแรมระหว่างทางอำเภอบางขุนเทียน ดังปรากฏหลักฐาน คือมีตำแหน่งของพระองค์อยู่ ปัจจุบันเรียกว่า "พระตำหนักพระเจ้าเสือ" และพระตำหนักนี้อยู่หมู่ 2 แขวงบาง-ขุนเทียน ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองสนามชัย

ในการเสด็จทรงเบ็ดของพระองค์ครั้งหนึ่งได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ขึ้นมา กล่าวคือ ครั้งนั้นพระองค์ได้เสด็จทางชลมารค ผ่านคลองสนามชัยเพื่อไปทรงเบ็ดที่ปากน้ำสมุทรสาครเช่นเคย โดยมียันท้ายนรสิงห์เป็นผู้ถือท้ายเรือพระที่นั่ง ระหว่างที่เรือพระที่นั่งเสด็จผ่านคลองสนามชัยไปจนถึงตำบลโคกขาม (จังหวัดสมุทรสาคร) คลองนี้มีสภาพแคบและชันมากยันท้ายนรสิงห์ถือท้ายเรือพระที่นั่งด้วยความยากลำบาก และได้ใช้ความสามารถ ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้ว แต่ถึงกระนั้นหัวเรือพระที่นั่งก็ถึงไปกระทบกิ่งไม้ใหญ่จนหัวเรือขาดคกน้ำ ยันท้ายนรสิงห์เห็นดังนั้นจึงตกใจรีบขึ้นกราบทูลขอให้ตัดศีรษะของตนเสด็จตามพระราชกำหนด แต่พระเจ้าเสือทรงให้อภัยเพราะเห็นว่าไม่มีเจตนาเป็นอุบัติเหตุโดยแท้ แต่ยันท้ายนรสิงห์ไม่ยอม เกรงว่าจะเป็นที่ขงอย่างแก่ผู้อื่นสืบไป จึงกราบถวายบังคมทูลให้ตัดศีรษะของตน สมเด็จพระเจ้าเสือจึงจำต้องตัดสินพระทัยประหารชีวิตยันท้ายนรสิงห์ และตั้งศาลไว้ ณ ที่แค้นประหาร ซึ่งเรียกกันต่อมาว่า "ศาลยันท้ายนรสิงห์" ต่อมาจึงได้ขุดคลองสนามชัย ในช่วงที่ขุดก็เชื่อว่าให้ชื่อว่า "คลองสนามชัย" มาจนทุกวันนี้

นอกจากนี้ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2452 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 นายสนธิ์ทิเบศร์ (อินทร์) ได้ติดตามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเสนาสุรินทร (รัชกาลที่ 3) ในคราวเสด็จยกกองทัพหลวงโดยทางชลมารค ไปปราบทัพพม่าซึ่งยกเข้ามาบุกรุกอาณาจักรไทย ณ เมืองกลาง และเมืองชุมพร โดยการยกกองทัพไปครั้งนี้ได้ใช้คลองสนามชัยเป็นทางผ่านไปสู่ทะเล

คลองสนามชัยนอกจากจะเป็นเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินของพระพุทธเจ้าเสือ และเป็นเส้นทางที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเสนาสุรินทร ทรงยกกองทัพไปปราบพม่าที่เมืองกลางและเมืองชุมพรแล้วยังมีความสำคัญทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างประเทศมักนิยมนั่งเรือจากโรงแรมผ่านเข้ามาทางคลองดาวคนองไปตามลำคลองสนามชัยไปจนถึงวัดไทร ซึ่งแต่เดิมมีตลาดน้ำ

เรียกว่า "ตลาดน้ำวัดไทร" ประชาชนชาวสวนนิคมนำผลไม้ของสวน ของพื้นบ้าน ใส่เรือพายนำออกมาขายกันเต็มลำคลอง จนล้นล้นไปทั่วสารทิศว่าตลาดน้ำวัดไทร เป็นตลาดน้ำที่สวยงามที่สุด ประเพณีคือหยุดหยุดหยุดไปเพราะแม่น้ำลำคลองทนต่อการสัญจรไปมาของเรือหางยาวหรือเรือลากจูง ซึ่งมาจากมหาชัยไม่ได้ ทำให้สินค้า ทรัพย์สินเสียหาย จึงค่อยเลิกกันไป ถึงแม้ทางราชการและองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้คิดค้นวิธีการส่งเสริมอย่างไรก็ไร้ผล เลยทำให้ตลาดน้ำวัดไทรค่อย ๆ หมดไป (ปัจจุบันตลาดน้ำวัดไทร ได้ย้ายไปอยู่ที่คลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี) ถึงกระนั้นชาวต่างประเทศก็ยังนิยมนำเรือเข้ามาชมสภาพท้องที่ และชนบทของเขตบางขุนเทียน ตามริมฝั่งคลองสนามชัยอยู่ตลอดเวลา

นอกจากเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในประวัติศาสตร์แล้ว บางขุนเทียนยังได้ถูกกล่าวขานในบทกวีนิพนธ์ไว้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นสมัยที่มีกวีเอกหลายท่าน เมื่อแต่ละท่านได้มีโอกาสผ่านย่านบางขุนเทียน ก็ได้เขียนบทกวีกล่าวถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่ผ่านไว้อย่างไพเราะเพราะพริ้ง

นายสนธิ์เบญจ ได้เขียนไว้ในโคลงนิราศนรินทร์ว่า

บางขุนเทียนถิ่นบ้าน	นามมี
เทียนว่าเทียนแสงสี	สว่างเห้า
เย็นยามพระสุริยะลี	ลาโลก ลงแม่
เทียนแม่จุกจักเข้า	สู้น้องหาใคร

จากโคลงบทนี้ ทำให้ชื่อบางขุนเทียนได้ปรากฏในเอกสารเป็นครั้งแรกในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2

สุนทรภู่ มหากวีเอกของไทยได้เขียนบทกลอนไว้ในนิราศเมืองเพชร กล่าวถึงบางขุนเทียนเป็นความตอนหนึ่งว่า

จนเรือเดินทางถึงบางขุนเทียน
ไอ้เทียนเอ๋ยเคยแจ้แสงสว่าง
มาหมองหมางมืดมิดตะขวิดตะเขวียน
เหมือนมืดในใจจนต้องวนเวียน
ไม่ส่องเทียนให้สว่างหนทางเลย

เมื่อสนทรภู่เดินทางผ่านถึงย่านวัดกก ซึ่งเป็นวัดหนึ่งในเขตบางขุนเทียน ท่านได้กล่าวว่า

ถึงวัดกก รกร้างอยู่ข้างซ้าย
เป็นรอยราศปืนพม่าที่ฝาผนัง
คู่ทะลุปรุไปแต่ไม้หัง
ไอ้โบสถ์ยังทนป็นอยู่ช้านาน
แม้มีงมมิให้ร้างจะสร้างฉลอง
ให้เรื่องรอรุ่งโรจน์โบสถ์วิหาร
ด้วยที่นี้เคยตั้งโขนทวาร
ได้เบิกบานประตูปาพนาลิส

ความตอนหนึ่งในบทกลอนนี้ สนทรภู่ได้กล่าวพาดพิงไปถึงเหตุการณ์สมัยสงครามไทยรบพม่า
พม่าบุกทัพผ่านมาตามลำน้ำแม่กลอง และเดินทัพมาตามลำคลองผ่านวัดกก บางขุนเทียน แล้วเข้ามาสู่ธนบุรี

กลอนเพลงขาวนิราศเรื่องรบพม่าที่ทำดินแดง ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
รัชกาลที่ 1 ได้กล่าวถึงการเดินทัพไปรบพม่าที่ทำดินแดง โดยผ่านเส้นทางคลองด่าน (คลองสนามชัยใน-
ปัจจุบัน) ได้กล่าวไว้ว่า

ครั้นถึงค่าน คาลเทวทวี่ถึง

คณิงในให้หวลละห้อยหา

ถึง นางนอง เหมือนพี่น้องชดนา

ซึ่งอาทรอวรณ์สะทอนใจ

ครึ่งถึงโพลนทวารซึ่งลานแล

ให้ทวาดแหวอารมณ์ดังจะจับไข

จนล่องคลองข้ามหาซีส

ย่านไกลสุคสาสน์สน์ตาแล

ท่านสุนทรภู่ขณะที่เดินทางผ่านย่านต่าง ๆ ในพื้นที่เขตบางขุนเทียนได้เขียนบทกลอนกล่าวถึง
สถานทีนั้น ๆ ไว้อย่างไพเราะซึ่งนัก คือ

ก็มีคำอำลาทิพาวาสน์

ล่องลิวาศเลขกลางทางวิถี

ถึง วัดบางนางนอง แม่น้องมี

มาถึงนี้จะต้องนอนน้ำตา

เมื่อถึงย่านวัดบางพระกุน คลองบางระแนะ วัดไทร สุนทรภู่ท่านได้กล่าวไว้ในเชิงกลอนว่า

บางพระกุน เหมือนพระกุนให้อุ่นอก

พอปิดปกเป็นหลังคานิจจาเอื้อ

หนาน้ำค้างพร่างพรอมลมรำเพย

ได้ฟัง เชนสนอนหนุนพระกุนบัง

ถึง คลองขวางบางระแนะ แวะข้างขวา

ใครหนามาแนะนำกันแต่หลัง

ทุกวันนี้วัดกเพื่อสงอกฟัง

แนะให้มั่งแล้วก็เห็นจะเป็นการ

ถึงวัดไทร ไทรใหญ่โบสถ์อ้อม
เป็นเชิงขั้วสาขาพฤกษาศาล
ขอเดชะพระไทรซึ่งชีษชาญ
ช่าสอ้อมฉั้นไปเช่นพระอนิรุท
เมื่อได้เดินทางผ่านไปถึงย่านหัวกระบือและแสมคำ ท่านสุนทรภู่ได้กล่าวเป็นกลอนไว้ว่า

ถึงศรีษะกระบือ เป็นชื่อญาติ

ระชะผ่านสูงขุ่มรุ่มข่มเหง
ทิ้งกุ่มภากด้าหาญ เขาพลเครง
ให้วังเวงวิญญาณ์เอากากาย
ถึงศิษย์ทามาตามเมื่อสามเป็ดขิว
เหมือนมาเค็ดขิวแดนไพรน้ำใจทาส
ถึง ศรีษะละทาน เป็นย่านร้าย
ข้างฝั่งซ้าย แสมคำ เขาทำพิน

จากบทกวีนิพนธ์ที่ขกมานั้น เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าบางขุนเทียน รวมทั้งชื่อบาง ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในพื้นที่เขตและวัดวาอารามในถิ่นนี้มีปรากฏมาช้านาน เป็นสถานที่สำคัญที่ปรากฏในทางประวัติศาสตร์ และบทกวีนิพนธ์นับว่าเป็นสิ่งที่ชาวบางขุนเทียนในปัจจุบันนี้สมควรภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง
